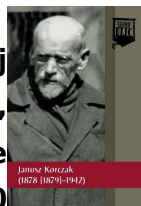

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/168649,80-rocznica-smierci-Janusza-Korczaka.html>
2022-09-26, 04:08

80. rocznica śmierci Janusza Korczaka

W 15. dniu wielkiej akcji likwidacyjnej getta warszawskiego Janusz Korczak, „Stary Doktor”, wraz ze współpracownikami i około 200 wychowankami Domu Sierot z ul. Siennej 16, przeszli w czterogodzinnym marszu na Umschlagplatz. Stamtąd wywiezieni zostali do niemieckiego obozu zagłady w Treblince, gdzie zginęli w komorach gazowych 5 lub 6 sierpnia 1942 r. Szacuje się, że w czasie „Wielkiej Akcji” wywieziono do Treblinki łącznie około 4 tysięcy dzieci z blisko trzydziestu sierocińców i internatów.

Janusz Korczak - Patroni Naszych Ulic

Janusz Korczak urodził się jako Henryk Goldszmit 22 lipca 1878 lub 1879 r. w Warszawie, w zamożnej zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Pseudonim „Janusz Korczak”, zaczerpnął z tytułu powieści Józefa Ignacego Kraszewskiego „Historia o Janaszu Korczaku i pięknej miecznikównie”.

Studia na Wydziale Lekarskim Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego ukończył w 1905 r. i rozpoczął pracę w Szpitalu dla Dzieci im. Bersonów i Baumanów w Warszawie przy ulicy Śliskiej 51. W tym samym roku został zmobilizowany jako lekarz wojskowy i wysłany na rok na Daleki Wschód w związku z trwającą wojną rosyjsko-japońską.

W 1912 r. został dyrektorem Domu Sierot wybudowanego przez Towarzystwo „Pomoc dla Sierot”. W placówce mieszczącej się u zbiegu ulic Krochmalnej i Karolkowej, Korczaka w pracy z wychowankami pochodzenia żydowskiego wspierała Stefania Wilczyńska, naczelna wychowawczyni.

W czasie I wojny światowej został powołany do wojska rosyjskiego i skierowany do służby jako ordynator polowego szpitala wojskowego na Ukrainie, następnie był lekarzem pediatrą w przytułku dla dzieci ukraińskich pod Kijowem. Podczas wojny polsko-sowieckiej, tym razem w Wojsku Polskim, służył zaś w randze majora jako lekarz w wojskowych szpitalach epidemicznych.

Po wojnie 1920 r. powrócił do pracy w Domu Sierot. Od 1921 r. w budynkach otrzymanych

w darze od Maksymiliana Cohna z Czaplowizny (obecnie część Marysina) zwanych kolonią „Różyczka” od imienia zmarłej córki darczyńcy, Korczak organizował wypoczynek dla żydowskich „dzieci ulicy”. Latem przebywało tam około 100 dzieci, zimną zaś – mniej więcej 60.

W 1926 r. założył czasopismo dla dzieci i młodzieży „Mały Przegląd”, które ukazywało się do 1939 r. Janusz Korczak był jego redaktorem do 1930 r., później funkcję tę objął Igor Newerly. Ostatni numer „Małego Przeglądu” ukazał się 1 września 1939 roku. Od 1935 r. do 1939 r. jako „Stary Doktor” prowadził także audycje dla dzieci w Polskim Radiu. Ostatnie przemówienie, nawołujące do spokoju, wygłosił we wrześniu 1939 r.

Po utworzeniu przez władze niemieckie getta, jesienią 1940 r. Dom Sierot został przeniesiony na ulicę Chłodną 33, a w październiku 1941 r. na róg ulic Siennej i Śliskiej. Pomimo tragicznych warunków panujących w getcie, Korczak cały czas walczył o środki finansowe na utrzymanie dzieci. Starał się także, wraz ze swoimi współpracownikami, zapewnić dzieciom pozory normalności, utrzymując przedwojenne zasady funkcjonowania i wewnętrzne zwyczaje. Nie skorzystał z propozycji przyjaciół, którzy namawiali go do opuszczenia getta i przeniesienia się do przygotowanych dla niego kryjówek po aryjskiej stronie. Przyjął na siebie nawet nowe obowiązki, sprawując od początku 1942 r. opiekę nad Głównym Domem Schronienia przy ul. Dzielnej 39, placówką dla sierot, która znajdowała się w tragicznej sytuacji. Zaczął także pisać „Pamiętnik”, w którym ukazywał tragiczny obraz okupacji niemieckiej.

18 lipca 1942 r. w Domu Sierot odbyło się przedstawienie, podczas którego dzieci odegrały sztukę laureata Nagrody Nobla Rabindranatha Tagore pt. „Poczta”. W sztuce główny bohater, który ogląda świat z zamknięcia, odchodząc do wieczności pozostawia po sobie to, co nieśmiertelne – miłość, przyjaźń i dobro. Według Korczaka temat ten miał przygotować dzieci do godnej i świadomej śmierci, która nastąpiła 5 lub 6 sierpnia 1942 r. w komorach gazowych niemieckiego obozu zagłady w Treblince.

Dokładna data śmierci Janusza Korczak nie jest znana, w 1954 roku Sąd Powiatowy w Lublinie określił ją na 9 maja 1946 roku, zgodnie z obowiązującym ówczesnie prawem. W 2015 r. Sąd Rejonowy w Lublinie, na wniosek Fundacji Nowoczesna Polska, uchylił obowiązujące dotychczas postanowienie z 1954 r. i ustalił, że Janusz Korczak 5 lub 6 sierpnia 1942 r. został wyprowadzony razem z dziećmi z domu dziecka, zapędzony do wagonów i wywieziony do niemieckiego obozu zagłady w Treblince. Sąd uznał, że najbardziej prawdopodobną chwilą śmierci Korczaka jest dzień 7 sierpnia. Osoby przywożone do obozu były bezpośrednio kierowane do komór gazowych i nie było możliwości, aby Korczak mógł uniknąć losu tysięcy osób masowo mordowanych w obozie.

Orzeczenie z 2015 r. umożliwiło skrócenie okresu ochrony praw autorskich wobec dzieł Janusza Korczaka i udostępnienie ulubionych lektur z dzieciństwa, takich jak „Król Maciuś Pierwszy”, „Król Maciuś na bezludnej wyspie”, „Kajtuś czarodziej” i „Kiedy znów będą mały”.

Polecamy broszurę **Janusz Korczak (1878 [1879]-1942)** autorstwa Agnieszki Witkowskiej-Krych z serii Patroni naszych ulic <https://przystanekhistoria.pl/pa2/biblioteka-cyfrowa/patroni-naszyc-ulic/24208,Janusz-Korczak-1878-1879-1942.html> oraz publikację **Co to jest wojna? Dzieci w getcie warszawskim**. Opracowane w 80. rocznicę śmierci Janusza Korczaka i pamięci ofiar „akcji Reinhardt” materiały edukacyjne dla nauczycieli to wybór tekstów źródłowych uzupełnionych o utwory literackie i zestawy zadań, które można wykorzystać do omawiania zagadnień związanych z Zagładą na lekcjach historii, języka polskiego, lekcjach wychowawczych oraz zajęciach dodatkowych. Publikacja została przygotowana z myślą o uczniach szkół podstawowych i ponadpodstawowych i jest próbą odpowiedzi na pytanie, jak z dziećmi i młodzieżą rozmawiać o wojnie. Wybór tekstów źródłowych opiera się głównie na ocalonych w „Archiwum Ringelbluma” opowiadaniach, relacjach i wypracowaniach, dzieci, które żyły w warszawskim getcie. Jeden z rozdziałów poświęcony jest Januszowi Korczakowi i jego współpracownikom z Domu Sierot.

<https://warszawa.ipn.gov.pl/waw/aktualnosci/165736,Co-to-jest-wojna-Dzieci-w-getcie-warszawskim-materialy-edukacyjne-dla-nauczyciel.html>

Więcej o Akcji Reinhardt piszemy na stronie: <https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/161365,80-rocznica-rozpozecia-Akcji-Reinhardt-zaglady-Zydow-w-Generalnym-Gubernatorstw.html>